

NYA BOSTÄDER NORDÖST OM BYSJÖN

Särskild arkeologisk utredning steg 1 och 2

Arkeologisk förundersökning

Säbyggeby 4:17 och 9:11

Ockelbo socken

Ockelbo kommun

Gästrikland

2014 och 2015

Maria Björck

NYA BOSTÄDER NORDÖST OM BYSJÖN

Särskild arkeologisk utredning steg 1 och 2
Arkeologisk förundersökning

Säbyggeby 4:17 och 9:11

Ockelbo socken

Ockelbo kommun

Gästrikland

2014 och 2015

Rapport 2015:15
Maria Björck

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2015

Omslagsbild: I förgrunden en nypåträffad stensättning. Foto: Maria Björck

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Inledning.....	5
Målsättning och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	7
Resultat av utredningen	9
Resultat av förundersökningen	13
Förslag till vidare åtgärder.....	14
Referenser.....	15
Administrativa uppgifter.....	15
Bilaga 1. Objekttabell	16
Bilaga 2. Schaktlista	19
Bilaga 3. Fyndlista.....	21

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan över Ockelbo kommun med utredningsområdet rödmarkerat.

SAMMANFATTNING

Länsmuseet Gävleborg har utfört en särskild arkeologisk utredning i november 2014 på fastigheterna Säbyggeby 4:17 och 9:11 i Ockelbo socken och kommun inför en planerad avstyckning av mark till villatomter och lokalväg. Utredningsområdet är drygt 50 000 m².

Utredningen gjordes både okulärt och genom att uppta sökschakt med traktorgrävare. I utredningen påträffades totalt 13 lämningar, som utgörs av två stensättningar, två gårdstomter, två blästbrukslämningar. Blästplatserna berörs ej. Flera stenbrott och en stenmur, samt en osäker hög (bevakningsobjekt, berörs ej).

I april 2015 gjordes en förundersökning av två gårdstomter, då dessa berördes av en nydragning av väg. Förundersökningsområdet var 1 200 m². Förundersökningen gjordes genom att schakt upptogs med traktorgrävare i den planerade vägsträckningen. I ett av söschakten framkom en husgrund efter en mindre ekonomibyggnad. Grunden är 6,5×4 meter (NÖ-SV) och syllstenarna är 0,4–0,8 meter stora. Det gjordes inga fynd i husgrunden. I de övriga schakten påträffades varken fynd eller anläggningar.

Om fornlämningarna helt kan undvikas i den kommande exploateringen behövs inga vidare arkeologiska åtgärder. Om det tillkommer markåtgärder utanför utredningsområdet ska ny kontakt tas med länsstyrelsen.

INLEDNING

Länsmuseet Gävleborg har efter beslut av länsstyrelsen (431-6762-14, utfört en särskild utredning, steg 1. Utredningen var föranledd av att Ockelbo kommun planerar att stycka av mark till villatomter, på fastigheterna Säbyggeby 4:17 och 9:11 i Ockelbo socken och kommun. Utredningsområdet är drygt 50 000 m² och är planerat att rymma nya tomter för bostadsändamål, samt en ny lokalväg som förbinder denna med Byvägen.

Utredningen gjordes mellan den 4 och 6 november 2014 av Maria Björck, Bo Ulfhielm och Anders Altner.

Efter utredningen framkom att lokalvägen skulle beröra en gårdstomt (objekt 3) som påträffats i utredningen. Även en tillfartsväg till området berör enligt laga skifteskartan från 1880 en större gårdstomt. Länsmuseet har efter beslut av länsstyrelsen (431-1571-15) förundersökt en mindre del av gårdstomterna, totalt en yta om 1 200 m², fördelat på två ytor. Förundersökningen har främst gjorts i avgränsande syfte och för att försäkra sig om att det inte finns några förhistoriska lämningar under gårdstomterna.

Förundersökningen gjordes den 17 april 2015 av Maria Björck och Bo Ulfhielm. Kostnadsansvarig för utredningen och förundersökningen var Ockelbo kommun.

MÅLSÄTTNING OCH METOD

Målsättningen med utredningen var att klargöra om det fanns fornlämningar och/eller övriga kulturhistoriska lämningar inom utredningsområdet.

Utredningens resultat ska användas som besluts- och planeringsunderlag, för såväl länsstyrelsen som uppdragsgivaren.

Inför utredningen gjordes en genomgång av historiskt kartmaterial, relevanta kartor rektifierades. Det gjordes även en genomgång av FMIS och Skog och

historia registren. Utredningen inleddes med en okulär inventering av impedimenten. De Skog och historia objekt som fanns registrerade i skogsstyrelsens databas granskades, vissa objekt utgick andra kom att registreras.

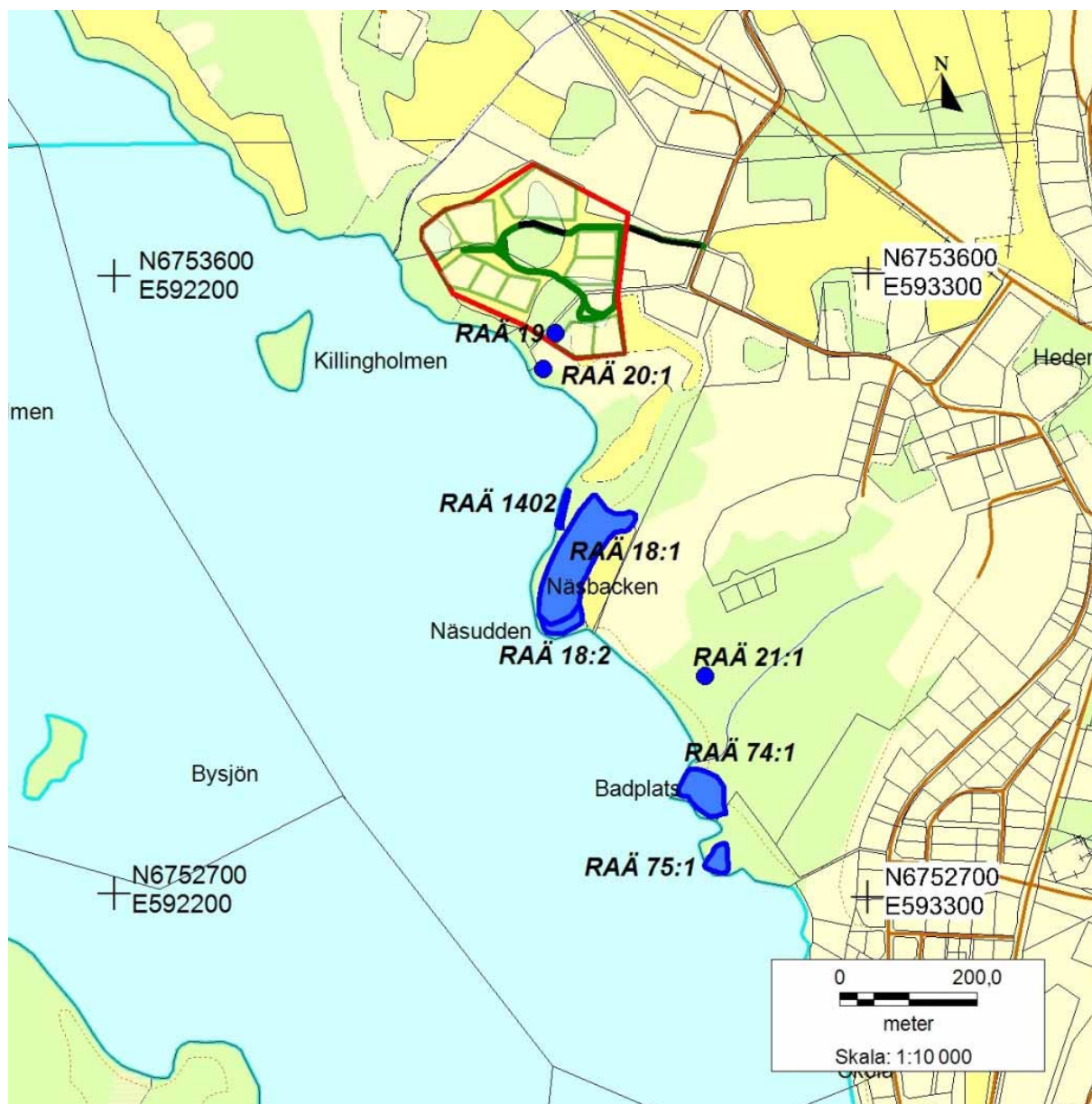
Därefter upptogs sökschakt med traktorgrävare. Sökschakten upptogs i åkermarken kring impedimenten. I två gravaspiranter på ett av åkerimpedimenten drogs schakt med traktorgrävaren. Detta för att kunna avgöra om det var gravar. De lämningar som påträffades fotograferades, beskrevs och mättes in. Utredningen avslutades med att sökschakten mättes in med GPS, beskrevs och schakten lades igen.

Påträffade forn- och övriga kulturhistoriska lämningar kommer att anmälas till FMIS (Riksantikvarieämbetets digitala fornlämningsregister).

Målsättningen med förundersökningen av gårdstomterna var att avgränsa dessa inom vägområdet. Vidare var målsättningen att klargöra om det fanns förhistoriska lämningar under gårdstomterna. Förundersökningsområdet var cirka 1 200 m², fördelat på två ytor om 400 m² respektive 800 m². I förundersökningen upptogs sökschakt med traktorgrävare i den planerade vägens mitt. Före igenläggningen mättes schakten in med GPS och beskrevs.

Figur 2. Vy över det sankta området i norra delen av utredningsområdet. Foto: Maria Björck, taget från söder.

Figur 3. Fastighetskartan med utredningsområdet rödmarkerat. Förundersökningsområdet är svartmarkerat. Grönmarkering är planerad lokalväg. Forn- och övriga kulturhistoriska lämningar är blåmarkerade.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Ockelbo har vuxit fram där Testeboån skär Ockelboåsen. I Ockelbo finns tre större sjöar, Bysjön, Ycklaren och Östersjön. Det är kring dessa sjöar som den fasta bebyggelsen har etablerats.

Utredningsområdet ligger på den nordöstra sidan av Bysjön och utgörs av tre större moränimpediment, cirka 80–85 meter över havet. Vegetationen är gles och består av lövträd med inslag av tall. Impedimenten är omgärdade av åkermark. Stora delar av åkermarken i den nordöstra delen ligger i direkt anslutning till en våtmark. I detta område är även åkermarken vattensjuk.

I det historiska kartmaterialet finns det tomtmark inom utredningsområdet på laga skifte 1812. På laga skifte 1880 finns det bebyggelse inom utredningsområdet (fig. 5).

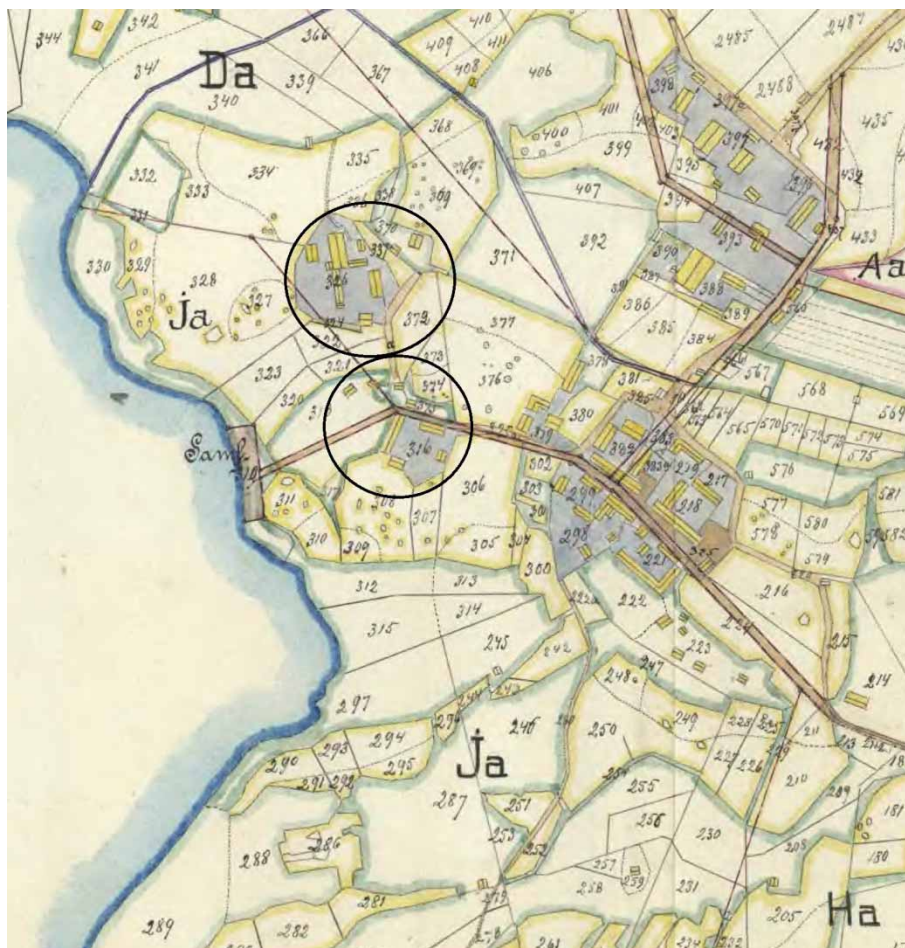
Inom utredningsområdet finns två registreringar i FMIS (Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister), Ockelbo 19:1 och 19:2, vilka är två fornlämningsliknade bildningar. Detta betyder att de inte är några fornlämningar utan naturliga formationer som liknar fornlämningar. I beskrivningen av naturbildningarna beskrivs ytterligare två naturbildningar som inte kunde hittas vid revideringsinventeringen 1981. Strax väster om utredningsområdet i direkt anslutning till Bysjön finns en tjärdal, Ockelbo 18:1.

De äldsta fornfynden som hittas i Ockelbo är från stenålder och utgörs av lösfynd av stenyxor. Fornlämningarna domineras av lämningar från yngre järnåldern i form av stora gravfält och järnframställningsplatser. Dessa är främst lokaliserade kring sjöarna och Testeboån. Gästriklands rika förekomst av järnframställningsplatser är väl synliga i Ockelbo, där flera större blästplatser är anlagda på eller i direkt anslutning till gravfält, t.ex. vid *Forn-Vi* (Ockelbo 101:1-4) och *Näsbacken* (Ockelbo 18:1-2 och 1402).

Det har inte gjorts några tidigare undersökningar i närområdet. På andra sidan av Bysjön har enstaka gravar undersökts. På Forn-Vi gravfältet undersökte B. Sahlin en hög 1898. Fyllningen i högen bestod av stora mängder slagg. I graven fanns tre skelettbegravningar, nedlagda i öst-västlig riktning. De döda hade lagts på slagg, kol och en halvcirkelformad spis. Fyndmaterialet var rikt och består av pilspetsar, yxor, kittlar, bronsmycken, bronsknappar, två vågar och en spjutspets med silverinläggning. Gravgåvorna är från vikingatiden (Baudou 1980:292 & Butz 1994: 134). På Vi-gravfältet undersöktes en hög 1994 av läns museet. Det fanns inga spridda ben eller fynd i graven utan resterna av gravbålet har lagts i en behållare, troligen en korg. Behållaren var centralt nedgrävd i graven. I behållaren fanns brända ben efter den gravlagda och ben av får eller get. Gravgåvorna består bl.a. av en kniv, en vendeltida spännbuckla, ett remändebeslag och 33 glaspärlor. Graven är ^{14}C -daterad till 700–900 e.Kr. (Kalibrerat) (Björck 1997:23).

Figur 4. Vy från sydöst över delar av utredningsområdet. Foto: Maria Björck.

Figur 5. Laga skifte 1880. De svarta ringarna visar bebyggelse inom utredningsområdet.

RESULTAT AV UTREDNINGEN

Totalt framkom 13 forn- och övriga kulturhistoriska lämningar. Av dessa är sex fornlämningar, sex övriga kulturhistoriska lämningar och en ett bevakningsobjekt (bilaga 1–3).

I utredningen drogs 36 schakt med en totalyta av 719 m² i åkermarken med traktorgrävare (bilaga 2). Vid schaktningen framgick att flera områden i åkermarken är vattensjuka, t.ex. den nordöstra delen av utredningsområdet som delvis utgörs av blötmark, även i schakt 20 framgick att marken är kraftigt vattensjuk (fig. 8).

I schakt 33 och 34 påträffades några bitar blästsagg och en bit flinta. Dessa schakt låg i ytterkanten av utredningsområdets nordvästra del. Vid provgrävning med spade strax utanför utredningsområdet påträffades rikligt med sagg, vilken kommer från ett saggvarp (*objekt 13*). *Objekt 13 har statusen fornlämning* (berör ej).

I schakt 17 hittades två bitar sagg, det framkom inget mer som tyder på järnframställning i detta område.

Impedimenten var svåra att utreda, då de uppvisar stora skador efter sentida verksamheter. Stenblock har deponerats här från den omgivande åkermarken. Stenblock har även flyttats för att röja för stigar och kor har betat och trampat runt i området. Även avfall har deponerats här.

I den okulära utredningen av impedimenten observerades två möjliga stensättningar (gravar). Det visade sig att dessa objekt (Ockelbo 19:1-19:2) var indragna i FMIS som fornlämningslikande bildningar, det vill säga de ansågs vara naturbildningar och inte fornlämningar. Vid en mindre grävning med traktorgrävaren konstateras att Ockelbo 19:1 (*objekt 10*) är en stensättning och inte en naturbildning (fig. 6). Direkt under vegetationsskiktet kom rikligt med blästslogg och brända ben (bilaga 2 och 3). I Ockelbo 19:2 (*objekt 11*) hittades också slag direkt under vegetationsskiktet. För att undvika skador gjordes ingen vidare grävning i denna stensättning. I anslutning till objekt 10 och 11 observerades ytterligare två otydliga förhöjningar som även de kan utgöras av stensättningar. *Objekt 10 och 11 har statusen fornlämning.*

Objekt 3 och 8 utgörs av två gårdstomter, lämningarna består av husgrunder. Av det äldre kartmaterialet framgår att denna bebyggelse tillkommit någon gång mellan år 1815 och 1880. På storskifteskartan från 1815 finns tomtmarkeringar på de aktuella impedimenten, och man bör ha påbörjat uppförandet av bostäder och ekonomibyggnader kort tid därefter. Länsstyrelsen har gjort bedömningen att bebyggelsen sannolikt etablerats på dessa platser under första hälften av 1800-talet, och att gårdstomterna således ska betraktas som *fornlämningar*. På laga skifteskartan från 1880 är bebyggelsen fullt etablerad och åtskilliga hus markerade på två av impedimenten. De ytor som har registreras som gårdstomter i utredningen är mindre än de gårdstomter som finns på laga skifteskartan, beroende på att det inte fanns några synliga lämningar kvar och att de har skadats av sentida verksamhet.

I utredningen registrerades fem grantibrott (objekt 2, 4, 5, 7 & 9). Granitbrotten består av markfasta större block med borrhål, kring vilka det ligger skrotsten (fig. 7). Den brutna stenen har sannolikt använts till grindstolpar och grundstenar. Även en stenmur framkom (*objekt 1*). *Objekt 1, 2, 4, 5, 7 och 9 har statusen övrig kulturhistorisk lämning.*

Strax sydväst om utredningsområdet hittades en blästbrukslämning, bestående av en slaggförekomst (objekt 6). *Objekt 6 har statusen fornlämning (berör ej).*

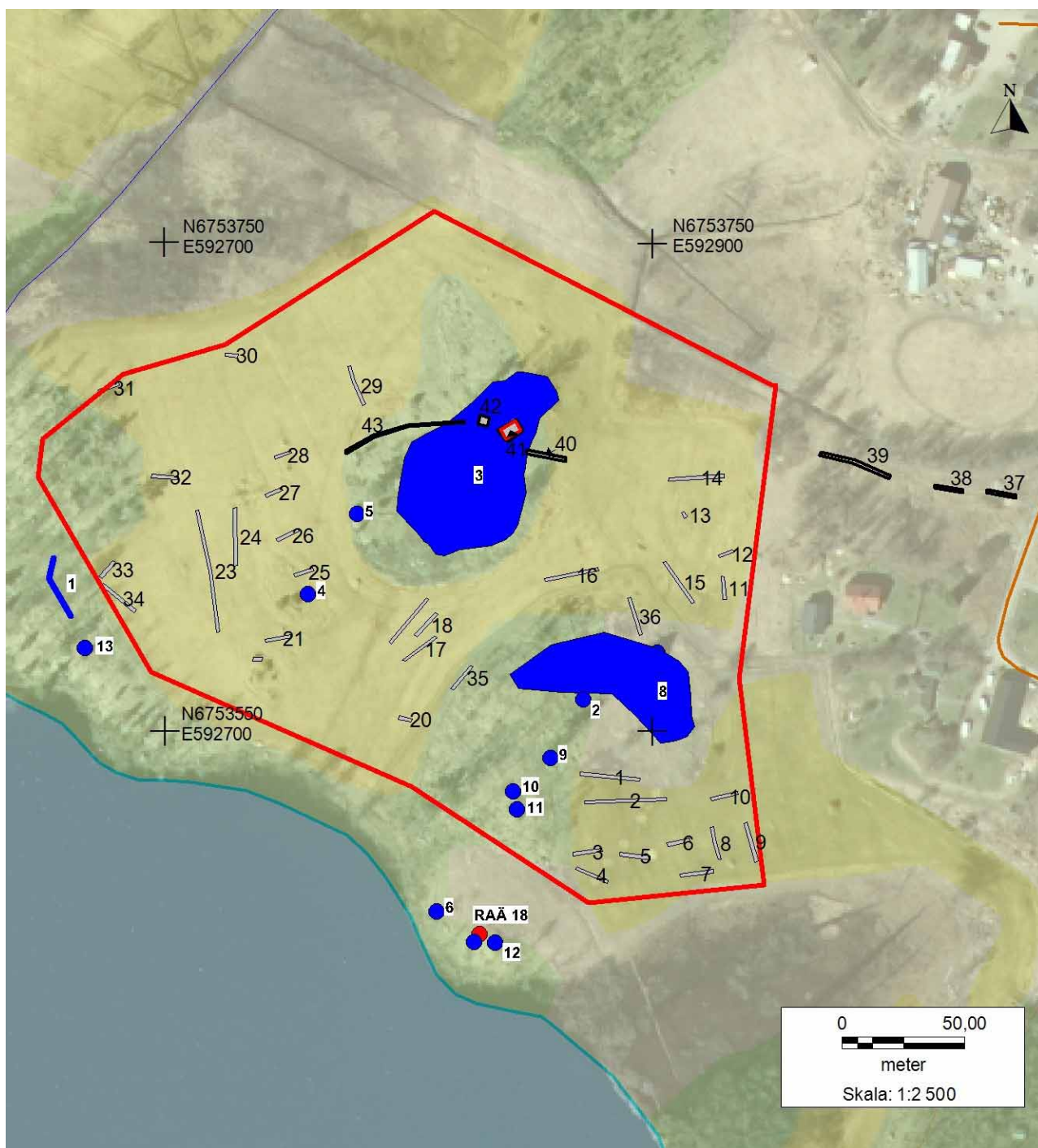
Utanför utredningsområdet påträffades även en eventuell hög (grav), som är 11 meter i diameter och 1,3 meter hög. Objekt 12 är en osäker grav, därför har *objekt 12 fått statusen bevakningsobjekt*. Detta innebär att högen inför ett borttagande måste utredas vidare (berörs ej).

Figur 6. Objekt 10, stensättning. Maria Björck och Bo Ulfhielm registrerar graven. Foto: Anders Altner, taget från söder.

Figur 7. Objekt 15, stenbrott. Foto: Maria Björck, taget från öster.

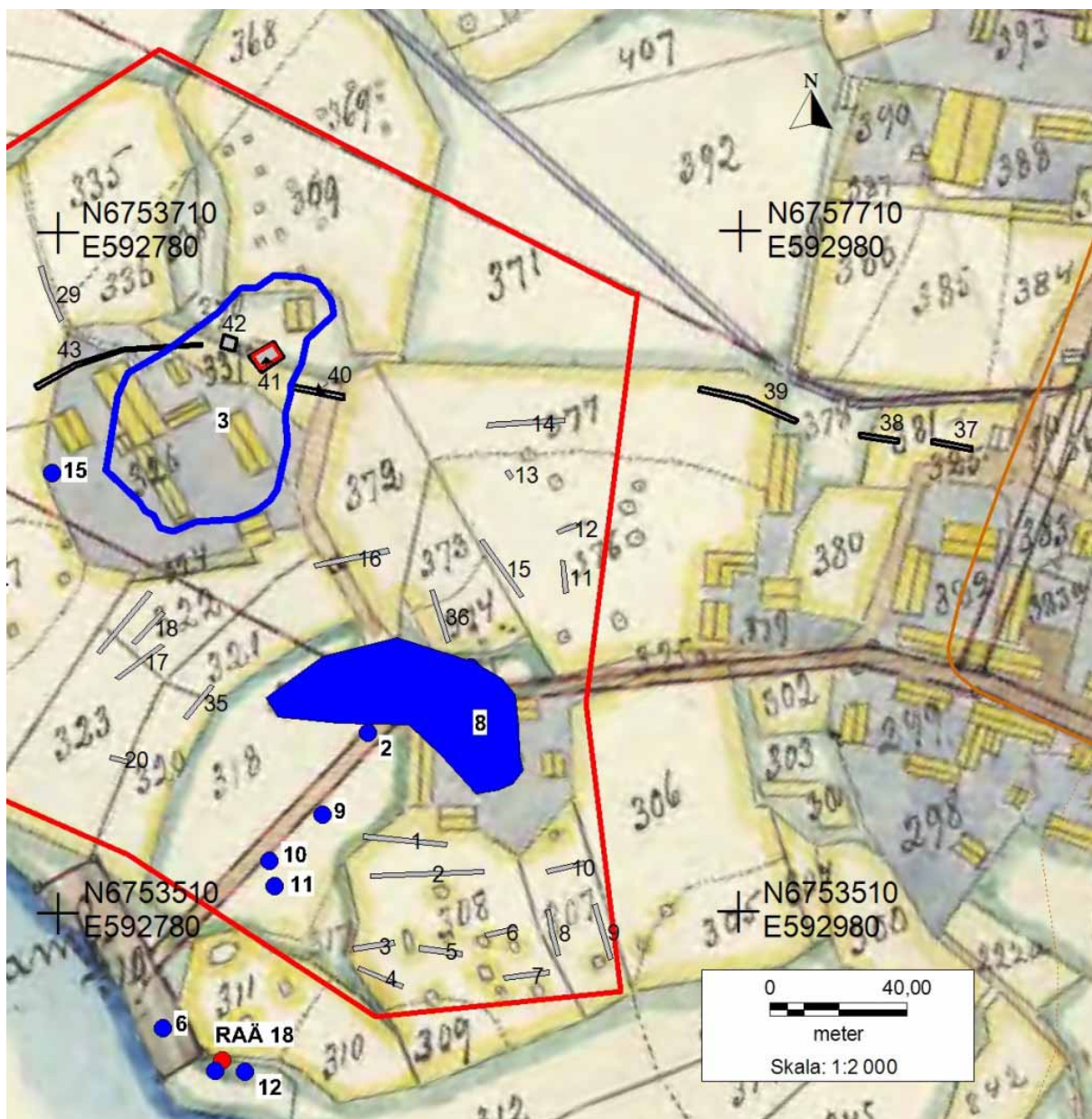

Figur 8. Resultatet av utredningen och förundersökningen. Schakt 1–36 upptogs vid utredningen. Schakt 37–43 upptogs vid förundersökningen (svartmarkerade). Objekt 3, 8 är gårdstomter, 10 & 11 är stensättningar, 6 & 13 är blästbrukslämningar, 1 är en stenmur, 2, 4, 5, 7 & 9 är stenbrott. RAÄ 18 är en tjärdal.

RESULTAT AV FÖRUNDERSÖKNINGEN

Totalt upptogs sju schakt med en totalyta av 231 m². I det östra området drogs tre schakt (schakt 37, 38, 39, se fig. 9, 10), där det enligt laga skifteskartan 1880 har legat en gårdstomt. Marken utgjordes av ett matjordslager, den naturliga markytan var lera. Marken var något sank. Inga fynd eller anläggningar påträffades i detta område.

Schakt 40–43 låg inom gårdstomtens objekt 3. I schakt 41, påträffades syllstenar till en mindre ekonomibyggnad. Grunden är 6,5×4 meter (NÖ-SV) och syllstenarna är 0,4–0,8 meter stora. Det gjordes inga fynd i husgrunden. I de övriga schakten gjordes inga fynd och inga anläggningar påträffades.

Figur 9. Rektifierad karta, laga skifte 1880. I kartan ses sökschakten 37–43 (svartmarkerade) och gårdstomt objekt 3 och gårdstomtens som ligger i anslutning till schakt 37–39. I schakt 41 påträffades resterna efter en ekonomibyggnad.

Figur 10. Sökschakt 39 där tillfartsvägen till området planeras. Foto: Maria Björck, taget från väster.

FÖRSLAG TILL VIDARE ÅTGÄRDER

Ensamliggande gravar är sällsynta. När gravar påträffas i en utredning är det en indikation på att det sannolikt finns fler gravar i dess närhet, vilka kan utgöra ett helt gravfält. För att klassas som gravfält krävs minst fem gravanläggningar. De påträffade gravarna har ett stort skyddsområde i en exploatering. Om exploateringen görs för nära stensättningarna (objekt 10, 11) bör en förundersökning göras för att avgöra om det finns fler gravar.

En blästplats är en plats där man framställt järn under främst järnåldern, men kan även vara tidig medeltida. Vid registreringar av en blästplats påträffas oftast bara slagg/slaggvarpen. I en blästplats ingår flera olika typer av anläggningar t.ex. blästugnen, rostningsplats för myr eller sjömalm, kolningsgropar till framställning av kol, en fällsten där järnluppen bearbetats och olika upplagsplatser. Möjligen kan blästplatsen, objekt 13, beröras av exploateringen.

I Gästrikland finns flera exempel där gravar/gravfält, blästplatser och boplatser bildar hela miljöer. Detta gör att det är troligt att det finns boplatsslämningar i närheten till gravarna och blästplatserna. Det troligast läget för boplatsslämningarna är impedimenten. De ligger högt och marken är väl-dränerad. Impedimenten bör undantas vid exploatering.

Länsmuseet anser att den dokumentation som gjordes av den husgrund som påträffades i förundersökningen av objekt 3 är tillräcklig inför exploateringen.

Om fornlämningarna helt kan undvikas i den kommande exploateringen behövs inga vidare arkeologiska åtgärder. Om det tillkommer markåtgärder utanför utredningsområdet ska ny kontakt tas med länsstyrelsen.

REFERENSER

Baudou, E. 1980. Gästrikland. I: *Med arkeologen Sverige runt*. Stockholm.

Björck, N. 1997. *En vendeltida brandgrav i Wi*. Arkeologisk undersökning, RAÄ 104, Ockelbo socken, Gästrikland, 1994.

Budtz, P. 1994. *Vägvisare till forntiden i Gästrikland*. Gävle.

Historiska kartor

Storskifte på hemägor 1759 V39-104-1

Laga skifte 1812 V39-104-6

Laga skifte 1880 V39-104-8

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-6762-14 (utredning)

Länsstyrelsens dnr: 431-1571-15 (förundersökning)

Länsmuseet Gävleborgs dnr: 2198/320

Uppdragsgivare: Ockelbo kommun

Undersökningstid: 2-6 november 2014 (utredning)

Undersökningstid: 19 april (förundersökning)

Projektledare Länsmuseet Gävleborg: Maria Björck

Personal: Anders Altner och Bo Ulfhielm (utredning)

Personal: Bo Ulfhielm (förundersökning)

Fastighet: Säbyggeby 4:17 och 9:11

Socken: Ockelbo

Kommun: Ockelbo

Koordinater: N6753600 E592800

Karta: 67F 5jN

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Exploateringsyta: 50 000 m² (utredning)

Undersökt yta intensivt: 719 m² (utredning)

Förundersökning: 1 200 m² (förundersökning)

Undersökt yta intensivt: 231 m² (förundersökning)

Arkeologtimmar: 84

Digitala inmätningar: Bo Ulfhielm och Maria Björck

Dokumentationshandlingar: Förvaras i Länsmuseet Gävleborgs arkiv och servrar

Fynd: Brända ben

BILAGA 1. OBJEKTABELL

Obj. nr/ RAÄ-nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
1	Hägnad stenmur	Stenmur 27 m l, 2-4 m br och 0,3-0,6 m h av 0,2-1 m st stenar. Terräng: På impediment Vegetation: Hagmark, gles björkskog med inslag av tall	övrig kulturhistorisk lämning
2	Brott/täkt	Granitbrott, på ett markfast block 3 m diam och 1,3 m h finns borrhål. Kring blocket ligger skrotsten. Terräng: Krön av impediment Vegetation: Hagmark, gles björkskog med inslag av tall	övrig kulturhistorisk lämning
3	Gårdstomt	Övergiven gårdstomt 85x20-50 m (NÖ-SV), bestående av minst 5 husgrunder och minst 3 röjningsrösen. Husgrund 1. 19x15 m (Ö-V), begränsad av syllsten 0,3-0,6 m st. I den V delen finns en källargrop 9x5 m (N-S) och 1 m dj uppbyggd av kallmurad natursten 0,3-0,8 m st. Källargropen är fylld med skrot och tegel. Husgrund 2. 14x7 m (NV-SÖ), begränsad av syllsten 0,3-0,5 m st. Spisröse 3 m diam och 0,2-0,3 m h av natursten. Husgrund 3. 10x7 m (Ö-V), begränsad av syllsten, spisröse 3x2 m och 0,3 m h av 0,3-0,5 m st stenar. Husgrund 4. 10x7 m (Ö-V), begränsad ställvis av syllsten. Husgrund 5. 10x5 m (Ö-V), begränsad av syllsten 0,3-1 m st. Spisröse 4x3 m och 0,1-0,3 m h av natursten och huggen natursten. Röjningsrösena är 3-5 m diam och 0,5-0,7 m. Terräng: Impediment Vegetation: Hagmark, lövträd och tallar	fornlämning På laga skifteskartan från 1815 finns tomtmarkeringar på de aktuella impedimenten, och man bör ha påbörjat uppförandet av bostäder och ekonomibyggnader kort tid därefter. Länsstyrelsen gör bedömningen att bebyggelsen sannolikt etablerats under första hälften av 1800-talet, och att bebyggelse-lämningarna ska således betraktas som fornlämningar. På laga skiftes-kartan från 1880 är bebyggelsen fullt etablerad.
4	Brott/täkt	Granitbrott, på ett markfast block 1 m diam och 0,7 m h finns borrhål. Kring blocket finns skrotsten. Terräng: SV-sluttande åkermark Vegetation: -	övrig kulturhistorisk lämning

5	Brott/täkt granit	Granitbrott, på markfast block 5 m diam och 2 m h finns borrhål. Kring blocket finns skrotsten. Terräng: I kanten av impediment intill åker Vegetation: Hagmark, lövsly	övrig kulturhistorisk lämning
6	Blästbruks- lämning slagg/ slaggarv	Slaggförekomst, minst 10x5 m (NNV-SSÖ). Slaggen hittades vid ett markfast block, slaggen är 0,02-0,2 m st. Enstaka bitar har fastbränd lera. Skador: Skadad av plöjning och erodering Terräng: I kanten mellan åker och V-slutning mot sjö Vegetation: -	fornlämning
7	Brott/täkt granit	Granitbrott, på markfast block 4x2 m och 1,3 m h finns borrhål. Kring blocket finns skrotsten. Terräng: Impediment Vegetation: Hagmark, enstaka lövträd	övrig kulturhistorisk lämning
8	Gårdstomt	Övergiven gårdstomt, 40x15-28 m (N-S). Bestående av 1 grund efter smedja, 1 eldpall, 1 jordkällare, 1 husgrund och resterna efter flera husgrunder. Grund efter smedja 8x7 m, begränsad av 3 syllstenar. Ässja 3x3 m och 0,5 m h. Uppbyggd av natursten och tegel, under vegetationslagret finns rikligt med slagg. Eldpall 3x3 m och 0,4 m h, uppbbyggd av större stenar i ytterkant, 0,4-0,6 m st, centralt är 1 varv tegel. I NV-hörnet är ett "isoleringslager" av gråvit mjåla. Det gick inte att identifiera någon husgrund till eldpallen. Jordkällare, oval, 10x8 m (N-S) och 0,8 m h. Ingång i NV. Uppbyggd av tuktad sten och natursten, 0,3-1,5 m st. Källaren har ett valvat tak, takhöjden är 1,2 m Husgrund, 8x5 m (NV-SÖ) och 0,1-0,2 m h. Begränsad av syllsten 0,4-0,8 m st. Inom ytan finns flera syllstenar av natursten, det är svårt att se grunderna pga. sentida skador. Det finns även en sentida husgrund 5x4 m och 0,3-0,5 m h, begränsad av en gjuten cementgrund. Skador: Grunderna är skadade av sentida verksamhet. Terräng: Impediment Vegetation: Hagmark, enstaka lövträd	fornlämning På laga skifteskartan från 1815 finns tomtmarkeringar på de aktuella impedimenten, och man bör ha påbörjat uppförandet av bostäder och ekonomibyggnader kort tid därefter. Länsstyrelsen gör bedömningen att bebyggelsen sannolikt etablerats under första hälften av 1800-talet, och att bebyggelse-lämningarna ska således betraktas som fornlämningar. På laga skiftes-kartan från 1880 är bebyggelsen fullt etablerad.
9	Brott/täkt granit	Granitbrott, ca 10 m diam. På två markfasta stenblock finns borrhål, kring blocken finns skrotsten. Terräng: Impediment Vegetation: Hagmark, gles blandskog	övrig kulturhistorisk lämning

10	Stensättning övertorvad rund	Stensättning, rund, ca 5 m diam och 0,5 m h. Övertorvad. Kantkedjan är svår att urskilja då röjningssten har lagts på anläggningen. Stensättningen ansågs osäker, vid en mindre provgrävning påträffades slagg, sotig och kolrik jord och brända ben. Skador: Röjningssten har lagts på stensättningen Terräng: V delen av impediment, Vegetation: Hagmark, gles blandskog	fornlämning
Ockelbo 19:1 Forn- lämnings- liknade bildning			
11	Stensättning övertorvad rund	Stensättning, rund, 5 m diam och 0,2-0,3 m h. Övertorvad. I V kanten kantkedja. Stensättningen ansågs osäker, vid en mindre provgrävning påträffades slagg och sotig och kolrik jord. Skador: Röjningssten och tegel har lagts på stensättningen Terräng: V delen av impediment, Vegetation: Hagmark, gles blandskog	fornlämning
Ockelbo 19:2 Forn- lämnings- liknade bildning			
12	Hög rund	Hög?, 11 m diam och intill 1,3 m h. Längs V kanten finns en kantkedja av 0,3-0,5 m st stenar. I SV kanten finns en täktgrop 4x3 m och 0,5 m dj. Skador: På högen har röjningssten lagts från närliggande åker. I SV kanten finns en täktgrop tillhörande en tjärdal (Ockelbo 20:1). Terräng: I kanten mellan åker och V-sluttning mot sjö Vegetation: -	bevakningsobjekt Högen är otydlig, vilket beror på sentida skador. Närheten till stensättningarna nr 10 och 11 och läget vid sjön motiverar bevakning
13	Blästbruks- lämning slagglag slagglag	Slaggförekomst, minst 8 m diam. Vid provgrävning hittades ett antal mindre slaggbitar i en flack jordig förhöjning. Skador: Skadad av äldre odlingsmark Terräng: V-sluttande moränmark ner mot sjö Vegetation: Gles blandskog, sly	fornlämning

BILAGA 2. SCHAKTLISTA

Schakt		Storlek m	Djup m	Beskrivning
1	utredning	24 x 1,4	0,3	0,25 m tj ploglager, markytan lera.
2	utredning	33 x 1,4	0,35	0,25-0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
3	utredning	12 x 1,4	0,3	0,25 m tj ploglager, markytan är lera med inslag av kol. I markytan finns enstaka stenar 0,1-0,25 m st. Vid rensning av stenarna konstaterades att det var naturligt.
4	utredning	14 x 1,4	0,35-0,4	0,32-0,35 m tj ploglager, markytan är lera.
5	utredning	12,5 x 1,4	0,25-0,4	0,32-0,35 m tj ploglager, markytan är lera.
6	utredning	9,5 x 1,4	0,25-0,3	0,2-0,25 m tj ploglager, markytan är lera.
7	utredning	13 x 1,4	0,4	0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
8	utredning	13,5 x 1,5	0,35-0,4	0,3-0,4 m tj ploglager, markytan är lera.
9	utredning	16,5 x 1,4	0,4	0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
10	utredning	11,5 x 1,4	0,4	0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
11	utredning	10 x 1,4	0,4	0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
12	utredning	6,5 x 1,4	0,3-0,35	0,25 m tj ploglager, markytan är lera.
13	utredning	2,5 x 1,4	0,5-0,55	0,45 m tj ploglager, markytan är humörs morän.
14	utredning	23 x 1,4	0,35	0,25-0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
15	utredning	20 x 1,4	0,3-0,35	0,2 m tj ploglager, markytan är lera.
16	utredning	22 x 1,4	0,3-0,35	0,25 m tj ploglager, markytan är lera.
17	utredning	16,5 x 1,4	0,4	0,3 m tj ploglager, markytan är lera. I ploglagret hittades två bitar slagg.
18	utredning	12,4 x 1,4	0,7	0,5-0,6 m tj ploglager, markytan är lera.
19	utredning	23,5 x 1,4	0,35-0,65	0,3-0,6 m tj ploglager, markytan är lera.
20	utredning	5 x 2	0,7	0,6 m tj ploglager, markytan är lera.
21	utredning	10,5 x 1,4	0,3-0,35	0,25 m tj ploglager, markytan är lera.
22	utredning	4 x 1,4	0,5-0,6	0,5 m tj ploglager med enstaka stenar (0,2-0,4 m st), markytan är lera.
23	utredning	50,5 x 1,4	0,3-0,5	0,25-0,4 m tj ploglager, markytan är lera. I schaktet påträffades två diken (SSV-NNÖ).
24	utredning	24 x 1,4	0,3-0,4	0,25-0,3 m tj ploglager, markytan är lera. I schaktet påträffades ett dike (SSV-NNÖ).
25	utredning	8 x 1,4	0,2-0,25	0,2 m tj ploglager, markytan är lera.
26	utredning	9 x 1, 4	0,3-0,35	0,3 m tj ploglager, markytan är lera.
27	utredning	7,5 x 1,4	0,35-0,4	0,3 m tj ploglager med enstaka tegelbitar, markytan är lera.
28	utredning	7 x 1, 4	0,25-0,3	0,25 m tj ploglager med enstaka glasbitar, markytan är lera.

29	utredning	17 x 1,4	0,3-0,35	0,3 m tj ploglager med enstaka tegelbitar och glasbitar, markytan är lera.
30	utredning	5 x 1,4	0,7	0,6 m tj ploglager med enstaka bitar slagg/sintrad lera, markytan är lera.
31	utredning	9 x 1,4	0,4-0,5	0,35-0,4 m tj ploglager, markytan är lera.
32	utredning	11 x 1,4	0,4	0,35 m tj ploglager, markytan är lera.
33	utredning	8,5 x 1,4	0,4	0,35 m tj ploglager med enstaka bitar blästslag, markytan är lera. I ploglagret hittades en slaggbit.
34	utredning	17 x 1,4	0,4	0,35 m tj ploglager med enstaka blästslag, markytan är lera.
35	utredning	12,5 x 1,4	0,25	0,2 m tj ploglager, markytan är lera.
36	utredning	16 x 1,4	0,3	0,25 m tj ploglager, markytan är lera. I ploglagret påträffades trärester, järnskrot och recent keramik.
37	förundersökning	12 x 1,4	0,3	0,25 m tj matjordslager, markytan lera. Marken är något sank.
38	förundersökning	11,5 x 1,4	0,3	0,25 m tj matjordslager med recent material, markytan lera. Marken är något sank.
39	förundersökning	30 x 1,4	0,3-0,4	0,25-0,3 m tj matjordslager, med recent material, markytan lera.
40	förundersökning	16,5 1,4	0,25-0,3	0,2 m tj ploglager, markytan är lera och morän.
41	förundersökning	8,3 x 5,8	0,2-0,3	Humus och sedan stenig morän. I schaktet påträffades A1 (husgrund efter ekonomibyggnad).
42	förundersökning	4 x 3,8	0,3-0,4	Humus och sedan morän.
43	förundersökning	50 x 1,4		Humus och sedan sandig morän.

BILAGA 3. FYNDLISTA

Fnr	Material	Antal	Vikt	Kommentar
1	bränt ben	2	2,1 g	eventuella kraniumdelar
2	bränt ben	2	1,6 g	eventuella rörben
3	bränt ben	10	2,3 g	troliga revben
4	bränt ben	2	0,5 g	obestämbare

Osteolog Anders Altnér har tittat på benen, utan tillgång till referenssamling.

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE · TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE